

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ/ ΟΜΑΔΩΝ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

1. Εισαγωγή

Η πραγματοποίηση κάθε συνέντευξης ή ομάδας εστίασης αφορά την έρευνα με συμμετοχή ανθρώπων και εμπεριέχει συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, απαιτείται να υπάρχει έγκριση από την Ε.Η.Δ.Ε. για τη διεξαγωγή ερευνητικών συνεντεύξεων ή ομάδων εστίασης, καθώς οι πληροφορίες που θα αντληθούν θα συγκροτήσουν τα δεδομένα στην υπό εκπόνηση έρευνα. Το κείμενο αυτό παρέχει καθοδήγηση σχετικά με τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση ηθικών ζητημάτων που αφορούν τη διεξαγωγή ερευνητικών συνεντεύξεων ή ομάδων εστίασης.

2. Μεγιστοποίηση οφέλους και ελαχιστοποίηση βλάβης

Είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη τα οφέλη και οι κίνδυνοι για τα άτομα που συμμετέχουν στην έρευνα και τους/τις ερευνητές/τριες, καθώς και να σταθμιστούν τα οφέλη και οι πιθανές βλάβες του συνολικού ερευνητικού έργου. Τα θέματα αυτά μπορούν να επιφέρουν βραχυπρόθεσμες όσο και μακροπρόθεσμες συνέπειες. Για παράδειγμα, βραχυπρόθεσμα, οι συνεντευξιαζόμενοι/ες μπορεί να προσδώσουν σημασία στη δυνατότητα να συνεισφέρουν στην έρευνα σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα και στο γεγονός ότι κάποιος/α θα ακούσει τις απόψεις τους. Από την άλλη πλευρά, η συμμετοχή θα μπορούσε να είναι χρονοβόρα και οι συνεντεύξεις που καλύπτουν ευαίσθητα θέματα άβολες ή ενοχλητικές. Οι ερευνητές/τριες πρέπει να επιδιώκουν να προσδιορίσουν τις προβλέψιμες μακροπρόθεσμες συνέπειες που θα προκύψουν είτε από τη συμμετοχή ατόμων και/ή ομάδων/κοινοτήτων στην έρευνα, είτε ως αποτέλεσμα των ευρημάτων της έρευνας και να εξετάσουν τη δυνατότητα να ληφθούν μέτρα για την ελαχιστοποίηση της βλάβης.

3. Ο σχεδιασμός της έρευνας

Οι ερευνητές/τριες πρέπει να εξετάσουν το αν η διεξαγωγή ερευνητικών συνεντεύξεων ή ομάδων εστίασης είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης των σκοπών και των στόχων της έρευνας. Σε αυτή την περίπτωση, είναι αναγκαίο να εξεταστεί ο αριθμός των ατόμων που θα πρέπει να συμμετέχουν σε συνέντευξη ή ομάδα εστίασης, ώστε να θεωρηθούν επαρκή τα δεδομένα που θα συλλεγούν. Η κάθε τεχνική συνέντευξης (π.χ. αδόμητη, ημι-δομημένη, δομημένη κ.ά.) ή ομάδα εστίασης που θα εφαρμοστεί για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων θα επιλεγεί με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα και την εκάστοτε μεθοδολογική προσέγγιση. Κατά συνέπεια, ο σχεδιασμός της έρευνας θα πρέπει να λάβει υπόψη τη μορφή, τη διάρκεια, τη συχνότητα και τον χώρο, στον οποίο θα διεξαχθούν οι συνεντεύξεις ή οι ομάδες εστίασης (αν πρόκειται για δια ζώσης επικοινωνία).

Είναι πιθανό να θεωρηθεί χρήσιμο ή αναγκαίο για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να γνωρίζουν εκ των προτέρων τις ερωτήσεις της συνέντευξης ή της ομάδας εστίασης, ώστε να αρχίσουν να σκέφτονται τις απαντήσεις τους πριν από τη συνάντησή τους μαζί σας. Εάν η έρευνα περιλαμβάνει

περισσότερες από μία τεχνικές συνέντευξης, π.χ. ημι-δομημένες συνεντεύξεις και ομάδες εστίασης ή τη διεξαγωγή συνεντεύξεων μέσω ηλεκτρονικής και δια ζώσης επικοινωνίας, τότε είναι αναγκαίο η αίτηση προς την Ε.Η.Δ.Ε. να παρέχει λεπτομέρειες και μέριμνα για τα ηθικά και δεοντολογικά ζητήματα που σχετίζονται με την κάθε προσέγγιση. Για παράδειγμα, εξηγήστε ποιοι παράγοντες θα καθορίσουν την προσέγγιση που θα ακολουθηθεί. Επιπρόσθετα, επεξηγήστε τη διαδικασία μέσω της οποίας θα λάβετε την ενημερωμένη συγκατάθεση από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες, καθώς και τα αντίστοιχα έντυπα που θα παράσχετε, ώστε να είναι σε θέση η Επιτροπή να αξιολογήσει με πληρότητα την αίτηση.

4. Η ευημερία των συμμετεχόντων/ουσών

Πέρα από την απόφαση για το είδος των ερευνητικών δεδομένων που είναι χρήσιμα για την έρευνα, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες των ίδιων των συμμετεχόντων/ουσών. Η συμμετοχή πρέπει να είναι εθελοντική και οι συνεντευζιαζόμενοι/ες να λάβουν τις πληροφορίες που χρειάζονται, ώστε να αποφασίσουν συνειδητά και με τη θέλησή τους να συμμετάσχουν.

Οι συμμετέχοντες/ουσες πρέπει να αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και σεβασμό, ακόμη και εάν οι απόψεις τους είναι αντίθετες με αυτές του/της ερευνητή/τριας. Εάν αποκρύψετε πληροφορίες από τους/τις συμμετέχοντες/ουσες σχετικά με πτυχές της έρευνας ή τους πραγματικούς στόχους της (επειδή αυτό μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις τους), πρέπει αυτό να εξηγηθεί και να αιτιολογηθεί στην αίτηση προς την Ε.Η.Δ.Ε.. Οι ερευνητές/ερευνητρίες θα πρέπει να δίνουν την δυνατότητα και να ενθαρρύνουν τους συμμετέχοντες/ουσες να απαντήσουν ελεύθερα και ειλικρινά και δεν πρέπει να διατυπώνουν ή να υποβάλουν τις ερωτήσεις προσπαθώντας να εκμαιεύσουν συγκεκριμένες απαντήσεις.

Είναι, επίσης, αναγκαίο να καταστεί σαφές στους/στις συμμετέχοντες/ουσες ότι είναι σε θέση να διακόψουν ή να αποσυρθούν από τη συνέντευξη, ανά πάσα στιγμή. Συχνά είναι επιβεβλημένη η εκ των προτέρων ενημέρωση των συμμετεχόντων/ συμμετεχουσών για την εκτιμώμενη χρονική διάρκεια της συνέντευξης

5. Ζητήματα προσβασιμότητας

Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η πρόσβαση των συμμετεχόντων/ουσών τόσο στην πληροφορία όσο και στον χώρο της συνέντευξης/ ομάδας εστίασης (δια ζώσης ή διαδικτυακό) και, για αυτό τον λόγο, είναι χρήσιμο να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα:

- **Επιλογή συνεντευζιαζόμενων:**

Θα είναι χρήσιμο να επιλεγούν με βάση (και) το κριτήριο στις αντιπροσωπευτικότητας και, κατά συνέπεια, να αντικατοπτρίζουν την ποικιλομορφία του πληθυσμού που μελετάται, ιδιαίτερα αν πρόκειται για ποσοτική έρευνα.

- **Χώρος διεξαγωγής δια ζώσης συνεντεύξεων:**

Είναι αναγκαίο να εξεταστεί αν ο χώρος, στον οποίο θα πραγματοποιηθούν οι συνεντεύξεις/ ομάδες εστίασης, είναι προσβάσιμος για άτομα με κινητική αναπηρία (π.χ. ασανσέρ, ράμπες, προσβάσιμες τουαλέτες κ.λπ.) και αισθητηριακά κατάλληλος (π.χ. ευρύχωρος, χωρίς θόρυβο κ.λπ.). Σημαντικό είναι να ληφθεί υπόψη η δυνατότητα μετακίνησης των συμμετεχόντων/ συμμετεχουσών με δημόσια μέσα

μαζικής μεταφοράς, αν υπάρχει χώρος στάθμευσης, αν μπορούν να αποζημιωθούν για τα έξοδα της μετακίνησης.

- **Μέσα διεξαγωγής των συνεντεύξεων:**

Πριν τη διεξαγωγή της συνέντευξης ο ερευνητής/ η ερευνήτρια οφείλει να ενημερωθεί από τους συμμετέχοντες/ τις συμμετέχουσες για τις ανάγκες πρόσβασης στην πληροφορία (π.χ. προσβάσιμα έντυπα για τυφλούς ή την παρουσία διερμηνέα ελληνικής νοηματικής γλώσσας).

Βεβαιωθείτε ότι όλες οι πληροφορίες και το υλικό που χρησιμοποιείται για τις συνεντεύξεις παρέχονται σε προσβάσιμη(ες) μορφή(ες) και ότι θα υπάρχουν διαλείμματα κατά τη διεξαγωγή.

- **Διεξαγωγή συνεντεύξεων από απόσταση:**

Είναι αναγκαίο να εξεταστεί αν θα μπορούν οι συμμετέχοντες/ουσες να έχουν πρόσβαση στην πλατφόρμα που χρησιμοποιείται για διαδικτυακές συνεντεύξεις/ ομάδες εστίασης, ή αν πρέπει να ληφθεί υπόψη η πρόσβαση στην τεχνολογία, τον ψηφιακό αλφαριθμητισμό. Επίσης η πλατφόρμα πρέπει να είναι προσβάσιμη στα ανάπηρα άτομα π.χ. τύφλωση, κώφωση.

6. Έρευνα για ευαίσθητα θέματα

Τα ευαίσθητα θέματα μπορούν να περιλαμβάνουν ερωτήσεις που είναι πιθανό να είναι ενοχλητικές ή να προκαλούν αμηχανία στους/στις συμμετέχοντες/ουσες. Η νομοθεσία για την προστασίας των δεδομένων ορίζει την ειδική κατηγορία των Ευαίσθητων Προσωπικών Δεδομένων (βλ. πεδίο Γ3.2. στο Έντυπο «Αίτηση και Ερωτηματολόγιο») στα οποία συμπεριλαμβάνονται ζητήματα σεξουαλικού προσανατολισμού, παραβατικής συμπεριφοράς, προτίμησης πολιτικών κομμάτων ή ιδεολογιών, εμπειριών βίαιης συμπεριφοράς, κακοποίησης ή εκμετάλλευσης, προβλημάτων ψυχικής υγείας, κ.ά..

Η αίτηση προς την Ε.Η.Δ.Ε. είναι αναγκαίο να επεξηγεί τους λόγους για τους οποίους ερωτήσεις για αυτά τα είδη δεδομένων είναι απαραίτητες και πώς θα ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος βλάβης για τους/τις συνεντευξιαζόμενους/ες και τον/την ερευνητή/τρια.

Όπου είναι δυνατόν, οι συνεντευξιαζόμενοι/ες θα πρέπει να ενημερώνονται εκ των προτέρων για την πιθανότητα ερωτήσεων για ευαίσθητα θέματα, ώστε να μπορούν να αποφασίζουν, εάν θέλουν να λάβουν μέρος ή όχι. Θα πρέπει, ακόμα, να τονίζεται στους/στις συμμετέχοντες/ουσες ότι δεν χρειάζεται να απαντήσουν σε ερωτήσεις που δεν θέλουν. Η σιωπή ή η άρνησή τους να απαντήσουν σε μια ερώτηση θα πρέπει να γίνεται σεβαστή.

Μπορεί να χρειαστεί να παράσχετε περαιτέρω πληροφορίες ή υποστήριξη, είτε πριν από τη συνέντευξη, είτε κατά τη διάρκεια μιας συνέντευξης, εάν ένας/μία συμμετέχων/ουσα δυσκολευτεί ή αισθανθεί δυσφορία ή συναισθηματική φόρτιση. Ο/Η ερευνητής/τρια θα πρέπει να έχει επίγνωση των ορίων του ρόλου του/της και στην περίπτωση που υπάρξει σύγκρουση μεταξύ διαφορετικών ρόλων, π.χ., μεταξύ του ρόλου του/της ερευνητή/τριας και ενός άλλου επαγγελματικού ρόλου, τότε μπορεί να είναι χρήσιμο να εξετάσετε πώς να αντιμετωπίσετε την πιθανή αυτή σύγκρουση πριν από τις συνεντεύξεις.

7. Ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων και των ανθρώπων ηλικίας μέχρι 18 ετών

Εάν είναι απαραίτητη η συμμετοχή ατόμων που αποτελούν μέλη ευάλωτων ομάδων, πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα ώστε να ελαχιστοποιηθεί οποιαδήποτε βλάβη ή επιβάρυνση. Οι συμμετέχοντες/ουσες, που θα θεωρηθούν μέλη αυτών των ομάδων, είναι πιθανό να θέλουν να παρευρίσκονται μαζί τους και κάποιο άλλο πρόσωπο (π.χ. φροντιστής/κηδεμόνας/μέλος της οικογένειας). Εάν πρόκειται να διεξαχθούν συνεντεύξεις με άτομα ηλικίας μέχρι 18 ετών, θα πρέπει ένας γονέας ή κηδεμόνας να παράσχει ενημερωμένη συγκατάθεση εκ μέρους τους. Ίσως θα είναι καλό να εξετάσετε την πιθανότητα να τους ζητήσετε να είναι παρόντες/ούσες κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

8. Δικαιώματα συμμετεχόντων/ουσών και διαφορές ισχύος

Σε αντίθεση με τις έρευνες μέσω ερωτηματολογίων, στις οποίες είναι σχετικά εύκολο για τους/τις συμμετέχοντες/ουσες να αποφύγουν τη συμπλήρωση και την υποβολή των απαντήσεών τους, σε μία έρευνα μέσω συνέντευξης ή ομάδας εστίασης τους είναι πιο δύσκολο να δηλώσουν ότι δε θέλουν να απαντήσουν σε μια ερώτηση ή ότι θέλουν να αποσυρθούν από την έρευνα. Οι ερευνητές/τριες θα πρέπει να το γνωρίζουν αυτό όταν σχεδιάζουν τη διαδικασία συγκατάθεσης συμπεριλαμβάνοντας τη σχετική πρόβλεψη στο έντυπο συγκατάθεσης και να βεβαιώνονται ότι οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν λάβει γνώση των επιλογών και των δικαιωμάτων τους. Πιθανοί χρονικοί περιορισμοί σχετικά με το πότε οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να αποσύρουν οποιοδήποτε πληροφορίες που έχουν παράσχει, για παράδειγμα αφού τα δεδομένα καταστούν ανώνυμα ή/και έχουν υποβληθεί προς δημοσίευση, είναι αναγκαίο να τους γνωστοποιούνται πριν από τη συνέντευξη.

Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται όταν υπάρχουν διαφορές ισχύος, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι οι συμμετέχοντες/ουσες παρέχουν τη συγκατάθεσή τους μετά από πλήρη ενημέρωση και δεν αισθάνονται ότι έχουν υποχρέωση να λάβουν μέρος στη συνέντευξη. Ιδιαίτερα όταν η εύρεση και εμπλοκή συμμετεχόντων/ουσών γίνεται μέσω ενός/μιας κηδεμόνα ή ενός τρίτου εξουσιοδοτημένου προσώπου (δηλαδή ενός ατόμου ή ιδρύματος που ενεργεί ως ενδιάμεσος μεταξύ ενός/μιας ερευνητή/ερευνήτριας και των πιθανών συμμετεχόντων/ουσών) ή όταν υπάρχουν άλλα άτομα, όπως γονείς ή διερμηνείς, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι η συμμετοχή είναι εθελοντική και οι συμμετέχοντες/ουσες έχουν ενημερωθεί πλήρως. Είναι σημαντικό να σκέφτεστε την συγκατάθεση σαν μία συνεχόμενη, και όχι μια στιγμιαία διαδικασία: οι συμμετέχοντες/ουσες δεν πρέπει σε κανένα χρονικό σημείο να νιώσουν ότι θα δημιουργήσουν πρόβλημα αν δεν απαντήσουν σε κάποια ερώτηση ή αν αποχωρήσουν από την έρευνα.

9. Ταυτοποίηση των συμμετεχόντων/ουσών της έρευνας

Είναι σημαντικό οι συμμετέχοντες/ουσες να κατανοήσουν σε ποιο βαθμό τα δεδομένα και τα αποτελέσματα της έρευνας θα τους καταστήσουν ταυτοποιήσιμους/ες. Η αφαίρεση οποιασδήποτε πληροφορίας που θα μπορούσε να αποκαλύψει την ταυτότητα των συμμετεχόντων/ουσών είναι απαραίτητη λόγω των κινδύνων που απορρέουν από την ταυτοποίησή τους.

10. Διαχείριση αρχείων των συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την παραγωγή σημειώσεων, αρχείων βίντεο ή ήχου, απομαγνητοφωνήσεων (ανώνυμων, μη ανωνυμοποιημένων) και αρχείων συγκατάθεσης των συμμετεχόντων/ουσών. Για συμβουλές σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης αποθήκευσης και της εν γένει επεξεργασίας δεδομένων συνεντεύξεων, τη συλλογή ερευνητικών δεδομένων και την ανωνυμοποίηση ανατρέξτε στον [Οδηγό Διαχείρισης και Προστασίας Δεδομένων που υφίστανται επεξεργασία για Ερευνητικούς Σκοπούς](#) και στις [Οδηγίες για την Έρευνα στο Διαδίκτυο](#).

11. Διενεργώντας συνεντεύξεις εξ αποστάσεως ή διαδικτυακά

Οι ερευνητές/τριες μπορεί να αποφασίσουν να πραγματοποιήσουν συνεντεύξεις εξ αποστάσεως ή διαδικτυακά και όχι αυτοπροσώπως. Η διεξαγωγή συνεντεύξεων και ομάδων εστίασης εξ αποστάσεως ενέχει ηθικές καθώς και μεθοδολογικές προκλήσεις.

Οι ερευνητές/τριες θα πρέπει να σχεδιάσουν μια κατάλληλη, για τις εξ αποστάσεως συνεντεύξεις ή ομάδες εστίασης, διαδικασία λήψης συγκατάθεσης των συνεντευξιζόμενων. Η έγγραφη συγκατάθεση πριν τη διεξαγωγή της συνέντευξης ή ομάδας εστίασης είναι απαραίτητη. Εν συνεχεία κατά τη διεξαγωγή της συνέντευξης ή της ομάδας εστίασης θα ζητείται η ηχογραφημένη προφορική συγκατάθεση. Πρακτικά ζητήματα, κατά τον προγραμματισμό των διαδικτυακών συνεντεύξεων, που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι ο ψηφιακός αλφαριθμητισμός και ο βαθμός πρόσβασης στην τεχνολογία των συνεντευξιζόμενων. Ενδεχομένως να είναι πιο δύσκολο να ελέγξουμε εάν ο/η συμμετέχων/ουσα βρίσκεται σε ασφαλές μέρος ή εάν θα μπορούσαν να ακουστούν όσα λέει.

Η φυσική απόσταση μεταξύ του/της συνεντευξιαστή/τριας και του/της συνεντευξιζόμενου/ης δύναται, επίσης, να επηρεάσει την επικοινωνία. Πιθανώς γίνεται δυσκολότερα αντιληπτό εάν ένας/μία συμμετέχων/ουσα χρειάζεται διάλειμμα ή είναι αναστατωμένος/η όταν η συνέντευξη διεξάγεται εξ αποστάσεως. Μπορεί να είναι σκόπιμο να ελεγχθεί εάν ο/η συμμετέχων/ουσα συγκαταθέσει στο να συνεχίσει τη συνέντευξη, ιδιαίτερα όταν συζητούνται ευαίσθητα θέματα.

12. Ηχογράφηση συνεντεύξεων ή ομάδων εστίασης

Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ανάγκη και η αναλογικότητα οποιασδήποτε καταγραφής, είτε οι συνεντεύξεις/ ομάδες εστίασεις γίνονται αυτοπροσώπως είτε εξ αποστάσεως. Σύμφωνα με την αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων, οι συνεντεύξεις/ ομάδες εστίασης θα πρέπει να καταγράφονται μόνο εάν υπάρχει αιτιολογημένη ανάγκη. Η ηχογράφηση μιας συνέντευξης/ ομάδας εστίασης και η διαγραφή της μετά την απομαγνητοφώνηση μπορεί να είναι ο καλύτερος τρόπος για να αποκτηθεί ένα πλήρες και ακριβές μη ταυτοποιήσιμο αρχείο. Ωστόσο, η καταγραφή της δήλωσης συγκατάθεσης των συμμετεχόντων/ουσών δεν αποτελεί από μόνη της λόγο για ηχογράφηση μιας συνέντευξης/ ομάδας εστίασης. Εάν απαιτούνται καταγραφές, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για την ελαχιστοποίηση του όγκου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται. Για παράδειγμα, να εξετάζεται εάν θα ήταν επαρκείς οι εγγραφές ήχου αντί για βίντεο. Εάν οι συνεντεύξεις/ ομάδες εστίασης πραγματοποιούνται στο διαδίκτυο με τη χρήση βίντεο, μπορούν να εντοπιστούν άλλα άτομα στο παρασκήνιο. Στην

περίπτωση που εντοπιστούν άλλα άτομα στο παρασκήνιο, πρέπει να υπάρχει σχετική επεξεργασία απόλειψης/θόλωσης της εικόνας/ονόματος χρήστη σύνδεσης. Η αιτιολόγηση της καταγραφής πρέπει να παρέχεται στην αίτηση για έγκριση ενός ερευνητικού έργου από την Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει το χρονικό διάστημα που χρειάζεται να διατηρηθεί η εγγραφή και τις ρυθμίσεις αποθήκευσης.

13. Διαφάνεια

Θεωρείται καλή πρακτική η ενημέρωση των συνεντευξιαζόμενων για τον σκοπό της έρευνας, τους λόγους για τους οποίους έχουν κληθεί να λάβουν μέρος και επίσης την προβλεπόμενη χρήση των δεδομένων τους, αλλά και τα συνολικά αποτελέσματα. Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες πρέπει να κατανοούν ποιος διεξάγει την έρευνα και με ποια ιδιότητα, να μπορούν να επικοινωνούν με ένα μέλος της ερευνητικής ομάδας για περισσότερες πληροφορίες και να γνωρίζουν τι μπορούν να πράξουν εάν θελήσουν να εκφράσουν μια ανησυχία ή να υποβάλουν ένα παράπονο. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι σκόπιμο να συζητηθούν απομαγνητοφωνήσεις συνεντεύξεων με τους/τις συμμετέχοντες/ουσες προκειμένου να τους δοθεί η ευκαιρία να διευκρινίσουν ή να αποσύρουν το περιεχόμενο.

14. Κίνδυνοι για την ερευνητική ομάδα και τους άλλους εμπλεκόμενους στην έρευνα

Η ευημερία των ατόμων που πραγματοποιούν τις συνεντεύξεις/ ομάδες εστίασης δεν πρέπει να παραβλέπεται. Οι συνεντεύξεις θα πρέπει να διεξάγονται σε ένα περιβάλλον κατάλληλο για την έρευνα και ασφαλές τόσο για τον/την ερευνητή/τρια όσο και για τον/την συνεντευξιαζόμενο/η. Σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι χρήσιμο να παρευρίσκεται ακόμη ένα άτομο στη συνέντευξη. Εάν οι συνεντεύξεις διεξαχθούν από τρίτα πρόσωπα, π.χ. βοηθούς επιτόπιας εργασίας, πρέπει να τους παρασχεθεί η κατάλληλη εκπαίδευση και καθοδήγηση αναφορικά με τα δεοντολογικά και λοιπά ζητήματα που καλύπτονται σε αυτό το έγγραφο.

Στις περιπτώσεις που οι συνεντεύξεις καλύπτουν θέματα που είναι πιθανό να θεωρηθούν ενοχλητικά, η ερευνητική ομάδα θα πρέπει να σκεφτεί πώς θα υποστηρίξει τον/την ερευνητή/τρια, ακόμα και με την πρόσληψη διερμηνέων και μεταφραστών που δεν είναι ερευνητές/τριες του Πανεπιστημίου. Εάν, επίσης, αξιολογηθεί ως πιθανή ή δήλωση/καταγγελία από τους/τις συνεντευξιαζόμενους/ες ότι υπέστησαν αυτοί ή κάποιος/α άλλος/η βλάβη λόγω της συνέντευξης, θα είναι καλό να προβλεφθεί ένα σχέδιο αντιμετώπισης. Οι ερευνητές/τριες είναι επίσης πιθανό να θεωρήσουν τις εμπειρίες ως δυσκολότερες εάν βρίσκονται μακριά από τα δίκτυα υποστήριξης των φίλων και της οικογένειάς τους.